

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17

Naročnina četrletno 15 din

za pol leta 30 din

za vse leto 60 din

Posamezne številke 1.50 din

V z a m e j s t v o celoletna naročnina 90 din

Ljubljana, 1. septembra 1939.

Upravištvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17

Poštočkovni račun:

Ljubljana št. 16.176

Rokopisov ne vračamo

Oglasi po tarifu

Tiska Zadržna tiskarna (M. Blejec) v Ljubljani

Misli ob sporazumu

I.

V trenutku največje mednarodne napetosti, in gotovo ne brez vsake zveze z njo, je bil podpisan sporazum s Hrvati.

Hrvatje so s sporazumom dosegli uresničenje dobrih dela svojih želja. Ne vseli, kar izrečno poudarjajo, kar je zlasti dr. Maček na zboru hrvaških poslancev v Zagrebu dne 29. letošnjega avgusta razločno poudaril.

S sporazumom in v njem je dana mogočnost, da dobe samostojnost tudi druge pokrajine. Vendar — popolnoma gotovo to še ni!

Vsi ti pomisleki, vse te skrbi nam pa vendar ne morejo greniti velikega veselja: s sporazumom je za vselej pokopano jugoslovenarstvo. Tisto jugoslovenarstvo, ki je pod hinavsko krinko bratovstva dejansko uvedlo in vzdrževalo kar najbolj nebratovsko zapostavljanje in izkoriščanje, ki je v imenu pravice in enakopravnosti izvajalo najkrivičnejši hegemonizem. Tisto jugoslovenarstvo, ki je v **dejanju** zatajilo in izdalo vsako načelo, ki ga nam je oznanjalo v **besedah**, načelo demokracije prav tako kakor načelo svobode. Jugoslovenska laž, ta ljuljka v zoreči pšenici, je likvidirana. S tem pa je dana mogočnost, da se likvidirajo tudi nečedni njeni sadeži: korupcija, nasilnost, protiljudskost.

Kajti pri vsem tem se dobro zavedamo, da je našla ta laž in njeni plodovi obilo iskrenih učenecv tudi na — drugi strani.

II.

S sporazumom od 26. avgusta t. l. med Srbi in Hrvati torej ni še popolnoma rešeno hrvaško vprašanje, napravljen je samo prvi korak. Vendar je tudi to važno. Latinski pregovor pravi, da ima polovico storjenega, kdor je dobro začel. Kljub temu je gotovo, da čaka nove hrvaške ministre in njihovega bana težko delo. Slovenci smo veseli uspeha bratovskega hrvaškega naroda in želimo, da bi se začeto delo tudi srečno dovršilo, čeprav bi bil sporazum napravil še veliko boljši vtisk, če ne bi bil prišel, kakor že omenjeno, v tako težkih časih. Vsak zaveden Slovenec sprašuje, kaj bo pa z nami. V uredbi o razširitvi pravic na druge banovine je izrečno povedano, da se predpisi uredbe o hrvaški banovini z dne 26. avgusta 1939 lahko s kraljevimi uredbami razširijo tudi na ostale banovine. Po vsem tem je jasno, da bi **istočasna** razširitev teh pravic na Slovenijo ne naletela na tehnične težave. Meje Slovenije so najpreprostejša zadeva, med tem ko so povzročale meje hrvaške banovine veliko težav. Minister dr. Miha Krek je na shodu v Slov. Konjicah izjavil, da Slovenci že imamo enotno ozemlje, ki stvarno predstavlja zedinjeno Slovenijo. Pozival je zborovalce: »Zato, le pokonci glave, nič ni opuščenega in nič ni zamujenega, kar bi mogli koristiti svetu in naši narodni borbi, a ne bi škodovalo moči in skupni sili vse Jugoslavije, celotne države, vsem Srbom, Hrvatom in Slovencem.« Želeli bi, da bi bila ta izjava tako jasna, kakor je lepo navduševalna. Ne moremo si namreč predstavljati, da ne bi tiste pravice, ki so jih dobili Hrvatje, veliko koristile tudi Sloveniji, če bi jih obenem dobila, in da gotovo ne bi škodovala moči in skupni sili vse Jugoslavije, celotni državi, vsem Srbom, Hrvatom in Slovencem. V tem primeru bi izostali tudi vsi pomisleki in dvomi, kako gledajo na to stvar odločilni in odgovorni slovenski politiki. Obenem bi pri tej priložnosti bilo rešeno tudi vprašanje, ki so ga sprožili manj odgovorni politiki in gospodarstveniki, ko so javno izrekli dvome, ali bi bila Slovenija sposobna samostojnega življenja ali ne.

Vsi pravi Slovenci pričakujejo z veliko napetostjo, kdaj bo priobčen **gospodarski** del sporazuma. Vsako politično vprašanje je tudi gospodarsko vprašanje in vsaka ljubezen gre, kakor pravijo, skozi želodec. Slovenci pošteno čutimo

ravno gospodarsko težo centralizma. Hrvatje so jasno povedali, da je njihno vprašanje tudi gospodarsko vprašanje in ne kaka politično-teoretična kaprica. Prepričani smo, da je vsaj na veliko tudi to vprašanje rešeno. Zato nam gotovo ne bo treba dolgo čakati, da izve tudi za ta del sporazuma ves slovenski narod. To je nujno potrebno tudi zavoljo tega, ker že prihajajo na dan ljudje, ki skušajo vzbuditi nezaupanje zoper rešitev hrvaškega vprašanja z namigavanji, da bomo gospodarske stroške tega sporazuma nosili Slovenci. Priobčitev gospodarskega dela sporazuma bi takoj onemogočila tako govorenje.

Ravno tako težko pričakuje vsa slovenska

Misel slovenske skupnosti

(Nadaljevanje.)

IV. Slovenska skupnost in delavstvo.

Usoda delavstva je nerazdružno povezana z usodo naroda. Boj malega naroda za njegove pravice in njegovo svobodo je v prvi vrsti boj proti gospodarskemu izkoriščanju po imperialističnih narodih in njih kapitalu. Politično zatiranje bi izgubilo s tistim trenutkom svoj smisel, ko ne bi bilo več sredstvo gospodarskega izkoriščanja. To so vsakdanje modrosti. Vsak narod je vezan na določen življenjski prostor. Tudi delavec je vezan na svojo domovino. Ni mu vseeno, ali se lahko doma med svojim narodom, v svoji domovini pošteno preživlja, ali pa če mora v tujino s truhom za kruhom. Niti ni v njegovi moči, da bi se selil, kamor bi se hotel. Zato ni treba šele bogved kaj dokazovanja, da mu ne more biti vseeno, ali domače gospodarstvo napreduje ali hira, ali so pogoji domače proizvodnje ugodni ali neugodni. Prvi je prizadet, če se ti pogoji slabšajo, če se industrijska podjetja selijo drugam, če obrati ustavljajo svoje delo, če dajatve rastejo in se življenje podražuje. Ne more biti zanj vseeno, ali se domači kapital množi, ali pa se dobiček iz domače proizvodnje steka v tuje žepe.

Kolikor torej narodni boj predstavlja boj za boljše življenjske pogoje naroda, se koristi delavca in domačega kapitalista očitno krijejo, če tudi delavec neposredno ne čuti nobene razlike, če ga izkorišča domačin ali tujec. V boju za politično enakopravnost bosta torej stala delavstvo in meščanstvo ramo ob ramo, ker ta politična enakopravnost je pogoj za razvoj domačega gospodarstva. S tem ni rečeno, da bi naj delavec opustil boj zoper domačega izkoriščevalca. Narodna skupnost je osnovana na prav stvarnih osnovah, je skupnost življenjskih pogojev. Vsaka odvisnost od tujega naroda se najbolj izraža v gospodarski odvisnosti, in položaj proletariata pri kolonialnem narodu je v vsakem primeru slabši kot pri svobodnem.

Poleg gospodarskih so še drugi in globlji razlogi, ki vežejo delavstvo na narodno skupnost. Zadnji smisel vsega njegovega napora je vendar v tem, da si ustvari stvarne pogoje za svoj duhovni in kulturni razvoj in napredek. Brez tega hotenja po duhovnem in kulturnem dvigu bi vsa prizadevanja delavstva zvođenela v boj za vsakdanji kruh in bi zgubila svoj glavni vzvod. Vse globlje duhovno življenje pa ima svoj začetek in svojo osnovo v narodni kulturi. Ona nam je najbližja, najdosegnejša in najbolj ustreza našim duhovnim potrebam, ker je utelešenje lastnega narodnega genija. Bolj ko pri meščanstvu in razumnistvu zavisi duhovni razvoj pri delavstvu od razvoja domače narodne kulture. Kultura ni nikdar nekaj kosmopolitskega, prave kulturne vrednote so vedno svojsvene, enkratne, vsaka kultura je vezana na določeno okolje, na določeno ljudsko občestvo, na določeno zemljo, je regionalna, je narodna. Smisel narodnega življe-

javnost tudi političnih zakonov, ki so že napovedani, ker se bo šele potem začelo pravo politično življenje.

Najbolj škodljivo pa je govorjenje tistih, ki skušajo sejati nezaupanje s tem, da namigujejo, da sporazum ni mišljen na obeh straneh resno, da je samo začasna uredba zaradi zunanjepolitičnih razmer, ki po spremenjenih razmerah lahko tako preide, kakor je prišla. Za razumno javnost je to sicer prazno govorjenje, treba je pa upoštevati, da je politično razumne javnosti hudo malo.

Mi jemljemo sporazum tak, kakor je, popolnoma resno in odkrito. Zavedamo se, da je to samo prvi korak, vendar važen korak naprej in prepričani smo, da bodo temu koraku sledili drugi, da bo sicer še veliko težav, da pa bo vse delo nazadnje srečno končano.

nja je v njegovi kulturotvornosti. Velike ustvaritve narodnih genijev postajajo občečloveška last, a vsi narodni geniji koreninijo v svojem regionalnem svetu in iz njega rastejo v duhovno višino. Pojem kultura se ne krije s pojmom civilizacija. Ta je kosmopolitsko usmerjena, deluje v širino, kultura v globino. Tehnika, moda, sport ne ustvarjajo novih duhovnih vrednot, take ustvarja le kulturno življenje, ki je po svojem bistvu narodno. Narodna kultura in njen razvoj je torej zadeva, ki mora biti pri srcu tudi delavstvu in v prvi vrsti delavstvu.

A kulturno življenje in njegov razvoj sta vezana na stvarne pogoje. Beraštvo ne more roditi bogate kulture. Dokler obstaja današnji družbeni red, je odvisna narodna kultura od narodnega kapitala. Kdor prizna važnost narodnega kulturnega razvoja, mora zato tudi priznati potrebo, da se dobiček iz domače proizvodnje steka v domače žepe in oplaja domače gospodarstvo ter omogoča vzdrževanje in spopolnjevanje domačih kulturnih naprav. Torej obstaja tudi v tem oziru neka skupnost prizadevanj in koristi med delavstvom in meščanstvom.

Neki teoretiki modrujejo, da je današnja kultura meščanska in kot taka kultura privilegirana razreda, od katere nima delavstvo prave koristi, ker mu je tuja in premalo dostopna, proletariati da si mora ustvariti svojo kulturo, ki bo ustrezala njegovi miselnosti itd. V taki brezpogojnosti izrečene so te trditve zmotne in kvarne in so plod ideološkega shematiziranja življenja. Vsaki kulturi vtisne vladajoča plast svoj pečat, a nikdar ni kultura samo ustvaritev enega razreda, ampak je zrastle iz celotnega ljudskega občestva in njegove zemlje. Kultura je nekaj v zgodovinskem razvoju organsko nastalega in je last vsega naroda, v svojih vrhovih last vsega človeštva. Ko bi imela pomen samo za vladajoči razred, potem bi se morali narodi po vsaki socialni revoluciji vrniti v primitivno stanje in od kraja začeti z ustvarjanjem svojega duhovnega življenja. Narod je nastal v zgodovinskem razvoju in zato podlega družbenim razvojnim zakonom, in lahko spreminja svoj duhovni obraz, a le polagoma in v tem smislu, da vedno bolj izoblikuje neke svoje svojstvene poteze.

Za slovenskega delavca ni druge poti za duhovni vzpon, ko skozi duhovni svet slovenske kulture, ki mora bolj in bolj postati njegova last. Slovenci bomo sicer vedno radi segali po vrednotah svetovnih in sorodnih kultur in z njimi oplajali svojo kulturo, a ta nam mora biti in ostati trdna osnova za vse naše duhovno življenje.

Delovno ljudstvo je s sto in sto vezmi vezano na svojo narodno skupnost in mora postati glavni nositelj in predstavnik slovenske skupnosti. Zavedati se skupnosti ne nasprotuje razredni zavesti delovnega ljudstva, ampak jo vključuje.

(Dalje prihodnjič.)

Izidor Kostrun:

Pred novim koledarjem

(Časopisni podatki iz borb pred sporazumom)

Pod naslovom »Koledar dveletke« smo že priobčevali podobno zbirko izrezkov iz časopisja. Takratna zbirka se je končala z 21. junijem 1. 1957. Pisec je napovedal, da jo bo še nadaljeval. Dodanašnji presledek nikakor ni bil prostovoljen. Pričujoča zbirka je zamišljena za čas od 22. junija 1957 do 26. avgusta 1959.

Torek, 22. junija 1957. — »Jutro« objavlja užite izvirke iz uvodnika »Slovenca«, posvečenega dveletni bilanci dr. Stojadinovičevega režima. Zlasti omenja, kako ocenjuje »Slovenec« uspehe tega režima, in navaja: »Nihče ne more tajiti, da je vlada z dosedanjim delom dosegla že lepe uspehe. Ustava, politični in upravni zakoni so sicer ostali nespremenjeni, se pa, ker sedaj vlada popolnoma nov duh, drugače uporabljajo. Zakone, ki so jih naredili prejšnji režimi, izvajajo sedaj namreč Stojadinovičevi ljudje, za katerimi stoji stotisočglava množica. Vse se je oddahnilo. Svobodnejše je zadihalo: pripadnik, pod nekimi pogoji pa tudi nasprotnik; tudi samouprave, občine in banovine dihaajo zelo lahko. Od kreditov za javna dela je dala vlada Slovincem kar 5,8 odstotkov milijarde, od pozneje dovoljenih 70 milijonov pa kar 10,7 odstotkov. Železnica Črnomelj—Vrbovsko se že dela. Konsolidacija države je nezaslišano napredovala, še nikdar ni bila državna misel (misl narodnega in državnega edinstva) tako utrjena kakor v tej dobi. Kadar bo ta misel postala splošna, se bo »današnja vlada lahko poslovila in napravila prostor sposobnejši.«

Sreda, 23. junija 1957. — Sliši se, da je bil dr. Stojadinović dne 20. t. m. na Visokem v Bosni kum prapora Sokolov, da jih je pozdravil z »Zdravo« in jim priporočil izvrševanje oporoke. — »Jutro« posveča uvodnik državnim zastavi in opisuje, kako je nastala in postala obvezna ob sodelovanju dr. Korošca. — »Slovenski dom« se prepira s podružnico Privilegirane agrarne banke v Ljubljani, ki je izobesila napis v cirilici. »Jutro« ga pa opozar-

ja, da je ta zavod državen in meni, da je ogorčenje »Slovenskega doma« nekoliko hinavsko.

Četrtek, 24. junija 1957. — »Slovenec« prinaša odločen protest zoper sestavo nove francoske vlade pod predsedništvom sobrata 52. stopnje Chautempsa in z notranjim ministrom sobratom 52. stopnje Sarrautjem, poseže v polemiko zaradi zatrevane oskrumbe državne zastave in se veseli predstojećih prvih volitev v kmetijsko zbornico, v katero postavljajo volilne može občine. — »Jutro« na drugi strani poroča o neumnih lažeh in o manifestacijah. Nekoliko se tudi prepira s »Slovencem« o tem, kakšna je prava Tyrševa ideologija. V tem smislu pravi: »Toda na sokolskem granitu se radi lomijo zobje!« — »Samouprava« priobčuje obvezna navodila za praznovanje druge obletnice vlade dr. Stojadinovića, v smislu katerih bo to praznovanje »praznik vseh pravih rodoljubov in borcev za narodno svobodo in široko demokracijo«. Govorniki se morajo izogibati praznih fraz in morajo pripovedovati prostovoljnimi zborovalcem samo dejstva. Voditelj dr. Stojadinović želi, da pripadniki JRZ praznujejo ta jubilej kar najbolj resno, brez pojevanj in popivanja. Organizacijo praznovanj v Sloveniji je prevzel Tomazin, vodstvo mladinskih prireditev pa je zaupano Žebotu, Logarju, Janežu in Gajšku.

»Slovenec« objavlja pod naslovom »Mrtva točka premagana« uvodnik, ki razmišlja med drugim: Nobena vlada ne more svetu pokazati tako rodovitne dobe kakor vlada dr. Stojadinovića, ki se kar vidno razlikuje od dosedanjih 34 vlad. Nepristranski opazovalec se ne more ubraniti vtisku, da je Jugoslavija že dobila tisto končno obliko, v kateri stopa v družbo drugih držav... Po sedemnajstletnem kolebanju med demokracijo in diktaturo so prevzeli vodstvo države dr. Stojadinović, dr. Korošec, dr. Spaho, vsak zase državnik in vsak zase ljudski zastopnik velikih pokrajin v državi. Vseposod je napredek nadvse razveseljav. Zopet se dela, zaposlenost narašča. Svojih nasprotnikov pa se vlada otresa z dostojanstvom.

Slovinci ob robu sporazuma

Sporazum med predsednikom včerajšnje vlade in predsednikom HSS in KDK dr. Mačkom — tako je uradno ime sporazuma in tak je tudi namen tega sporazuma, ki hoče biti le prvi korak k ustvaritvi hrvaško-srbskega sporazuma — je bil sklenjen in je tudi že objavljen.

Sporazum, kakršen je, ima tudi za Slovenijo velikanski pomen, predvsem v uravnoteženem oziru. Po objavi sporazuma so to tem boljše moralni nauki, ker je bila prva izjava novega predsednika vlade ta, da ne bo trpel nobene zlorabe oblasti, in ker je to izrekel mož, o katerem ni dvoma, da tudi misli tako, kot govori; in ne, kakor so mislili, ko so enako govorili, njegovi predniki. To pa še ni vse. Sporazum je tudi dokaz, da se vodi resnična politika ne zaradi drobtin, ampak tako, kakor jo je vodil in jo vodi dr. Maček, in ne tako, kakor jo tisti, ki pravijo, da bodo prišli sicer še slabši drobtinčarji, če ne bodo že oni sami vnaprej dovolj ponižni. Natančno tega nauka smo Slovenci nad vse potrebni, mogoče prav vsi brez izjeme.

Ko so se začele debeliti vesti o bližanju sporazuma, so ti zares tavajoči Slovenci občutili potrebo, da poudarijo svojo skepsu glede pomena sporazuma za Slovenijo. Po njih merilu in na njih merilu Hrvati v resnici ne bi imeli prav nobenega razloga, ustvarjati pogoje, da se z njih delom še Slovenci take vrste okoristijo. Prva napoved o še ne objavljenem sporazumu je bila na tej strani ta, da je sklenil dr. Maček sporazum izključno le za Hrvate, medtem ko bo ostalo pri dosedanjem stanju na vsem področju Srbov in Slovincem z mohamedanci vred. Sporazum da bo pokrbel samo za nekakšno privilegirano Hrvatom in njihnega ozemlja. In vseveden nasmešek jim je priplaval na preroško lice, če si ugovarjal, da pomembnost sporazuma, na katerega bi dr. Ma-

ček pristal, za Nehrvate ni odvisna od tistega, kar bo sporazum Hrvatom in njihnemu ozemlju prabil, temveč da je odvisna od vprašanja, ali bo dr. Maček sklepal sporazum tudi za to, da se povrne demokracija, to je če bo ostal zvest svoji, od njega dosledno izpovedovani privrženosti k demokraciji ali ne.

Dr. Maček ne pravi Hrvatom: Hrvaška je moja. To mu je ponujal že režim dr. Stojadinovića v Brežicah, ali brez uspeha. Hrvaško politično vodstvo pravi takole: Hrvaška je naša, Hrvatje, vračamo vam in tudi vsem ostalim demokracijo. Česar še nismo dosegli, se bo dalo doseči, ker so zavarovani pogoji, da to hrvaški narod odslej sam napravi.

Obče črte sporazuma so jasne in zgovorne. Senat in zbornica »poslancev« sta razpuščena. Zakon o volitvah »poslancev« razveljavljen. Obnovljena je hrvaška banovina dotlej, da se z dokončnim sporazumom med zastopniki naroda, izvoljenimi v svobodnih in tajnih volitvah, doseže popolnejša ureditev države. Hrvaška banovina prevzame številne pristojnosti dosedanje države. Ureditev ostalih banovin po istem vidiku je omogočena; na prebivalcih teh banovin je, kadaj. Politični zakoni so obglavljeni. Ministrski svet ima pooblastilo, da jih predružači. Hrvaški ban je odgovoren sodišču, predvideno je novo ustavno sodišče.

Dr. Maček — to smemo pač reči — je držal besedo. Predvsem tisto, s katero se je vezal na demokracijo. Odprl je Slovincem, čeprav so še vedno dravobanci, vrata, da si v kratkem pridobijo tiste svoboščine avtonomije, ki že veljajo za hrvaško banovino. Kajti po teh svoboščinah so zagotovljeni pogoji ne samo Hrvatom, ampak tudi nam in Srbom za narodno in državljansko enakopravnost, če si bomo znali in hoteli obe priboriti.

K „Misli slovenske skupnosti“*

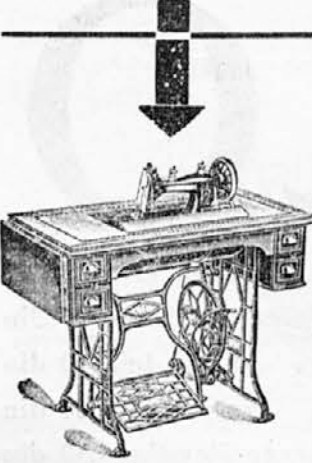
(Dopis)

Nepodpisan vaš sodelavec, o katerem bi pa skoraj rekel, da ga slutim, objavlja v vašem listu upoštevanja vreden sestavek pod gornjim napisom. V št. 54. se je lotil tudi »nedopustnega utenjanja ideje«. Tam je med drugim izrazil svoje mišljenje glede »naprednejših zastopnikov levice«, med katerimi srečavamo »ljudi, ki govorijo o narodu in narodni skupnosti kot o skupnosti

* Priobčujemo ta dopis, ker je zmeraj dobro, da se sliši vsak razločen in razumen glas. Zdi se nam pa, da gre bolj ali manj za nesporazumevanje, ki ga bo, upamo, pisec sestavkov ob priložnosti pojasnil. Ured.

delovnega ljudstva, istijo torej misel slovenske skupnosti z mislijo skupnosti proletariata in priznavajo narodni boj le toliko, kolikor je hkrati boj za socialne pravice delavstva in kolikor je narodno načelo revolucionarno načelo.

Ker je predmet, ki ga hoče vaš sodelavec spraviti na čisto, preresen, da bi brez škode za slovensko stvar prenesel napake, se oglašam že sedaj, čeprav sestavek še ni končan. Misel, ki jo je pisec sestavka v gornjih besedah izpovedal, je namreč že dokončno izražena in — krivična. Sposobna je torej kompromitirati izsledke, h katerim se bo pisec sestavka ob koncu pripoznaval.

Najboljše šivalne stroje

ADLER

za dom in obrt ter posamezne dele ter kolesa kupite pri

PETELINC

LJUBLJANA

z a vodo, blizu Prešernov. spomenika

Večletno jamstvo! — Pouk v umetnem vezenju brezplačen

Dr. Renner, Tivolska resolucija, unitaristično delovanje naših socialnih demokratov, vse to dokazuje v resnici, da stališče nekaterih struj našega socializma nasproti narodnim vprašanjem ni pravilno. Ono pa ne izhaja, kakor misli vaš sodelavec, iz bojazni, da bi utegnili naraščanje narodne zavesti biti ovira za razvoj proletarske zavesti, temveč na žalost iz oportunitizma in mehaničnega gledanja na stvarno življenje. To nam pojasnjuje, zakaj so smeli biti socialni demokrati za Avstrijo nemškutarji in zakaj so v naši državi takoj prešli v kulturni in nacionalni unitarizem. V tradicionalni socialni demokraciji je bilo vedno dovoljeno izpovedovati narodno zavest — gospodujočega naroda, slediti udarnicam gospodujoče družbene plasti. Zato se je tudi naš Cankar, sam socialist, pa tudi najčistejši slovenski človek, nad njo razjokal.

Še bolj netočno je zajeto stališče levice, katero razumem jaz tako, da brez svobode slovenskega naroda, čigar skoraj stototna sestava sta kmet in delavec, ni svobode slovenskega delovnega ljudstva. To je pa vse nekaj drugega, kakor napačno istenje misli slovenske skupnosti z mislijo skupnosti proletariata. In ker je narodna pravica hkrati res družbena pravica človeštva, je vsak pravilen narodni boj hkrati res družbena borba.

Po mojem mišljenju je napisal vaš sodelavec domislek, da nekateri socialisti, naprednejši, priznavajo narodni boj le toliko, kolikor je hkrati boj za družbene pravice delavstva, zaradi tega, ker ni dojel resnične prizadeve teh socialistov. Če bi jo bil dojel, bi bil moral napisati, da oni priznavajo narodni boj, ker je ta boj hkrati boj za družbene pravice delovnega ljudstva sploh. Ker vaš pisec ni fašist, ni treba posebej poudariti, da velja pravkar napisano za pravičen narodni boj, ne mogoče za imperialistični nacionalizem.

Leta 1955. je srbski senator izpovedal odkrito, da pomeni ta država Srbom nekaj njihnega samo dotlej, dokler najdejo Srbi v njej svoj narodni obstanek. Resnica, ki seveda ne velja samo v korist Srbov, temveč tudi Nesrbom. Če prenesemo spoznanje srbskega senatorja na družbeno sestavo slovenskega naroda in izvedemo iz nje sklepe, se moramo pridružiti prepričanju, da je stališče, v smislu katerega brez narodne svobode ni svobode delovnega ljudstva, najboljše poročstvo za koristnost vodstva delovnega ljudstva v poseganju v slovensko politično prizadevanje, najboljše poročstvo tudi za nesebičnost udeležbe slovenskega delovnega ljudstva v tem prizadevanju. Z drugimi besedami: tako stališče je edino sposobno postaviti misel slovenske skupnosti na stvarno podstavo, na podstavo, ki je prosta vsakršnega čustvenega zamaknjenja, in na podstavo, ki zanesljivo ni obremenjena s kakšnimi »krvnimi« ali »rasnimi« izročili. Prav v narodni borbi pa je ta nevarnost najbolj pri roki, če borba ne sloni na stvarnih postavkah.

Najkočljivejšo misel pa je izrekel vaš sodelavec, ko zanika potrebo revolucionarnosti narodnega boja, kajti naprednejši socialisti »grešijo tudi s tem, ker priznavajo samo revolucionarni narodni boj«. Vprav Slovenci smo dolžni postaviti narodni boj na popolnoma nove podstave, ki so v nepremostljivem nasprotju z dosedanjim »političnim« izročilom.

To sem napisal zato, da branim resnico in točnost in da ubranim napake, ki bi izvirale iz preozkega gledanja in ki bi zaradi tega znale škodovati vprav nameram, katere ima vaš sodelavec, ko skuša sestaviti določbe in pota slovenske narodne skupnosti.

Vsak zaveden Slovenec naj bo naročnik „Slovenije“!

Opazovalec

Misel o pokroviteljstvu

Zadnji čas se je v naših organizacijah, žal le v premnogih, sicer prav delavnih, razvila splošna slabost — imenoval bi jo malodušnost, da si ne upajo več začeti in končati nobene ali skorajda nobene prireditve brez pokroviteljstva. Tam praznuje kakšno društvo 30 letnico svoje ustanovitve, pa se to že ne more izvršiti brez pokroviteljstva gospoda ministra N. N.; tu se pripravljajo blagoslovitev novega prapora, seveda tudi pod pokroviteljstvom gospoda ministra I. I. Redke so še med nami prireditve in le malo je še med nami podjetnih rok, ki bi se ne opirale na pokroviteljstvo.

Stvar bi sama ob sebi ne bila napačna, ko se ne bi v takem ravnanju le prevečkrat ne pokazalo nezaupanje v lastno moč in še kaj drugega, kar je prav tako graje vredno. Prav je namreč, če se visoki in vplivni možje prikažejo tu in tam na ljudskih taborih in drugih shodih; prav je, da ob takih prilikah dvignejo svojo prepričevalno besedo; ni pa prav, da bi se moralo to goditi vedno v znamenju pokroviteljstva. Pokroviteljstvo je tako imenitno poslanstvo, da ga morejo zahtevati in v vsem spoštovanju ohraniti le velike, važne skupne narodne ali državne, kajpada tudi cerkvene pomembne ustanove in zadeve. Če pa si svoja pokroviteljstva iz vrst ministrov in drugih uglednih javnih činiteljev jemljejo že kar posamezne krajevne organizacije, se nam vidi to, v podobi rečeno, tako, kakor bi se postavljali krov nad mizo, ki je že tako pod hišno streho. Vsako ime in dejanje naj ima svoj tehten namen in pomen, tako tudi: pokrovitelj in pokroviteljstvo.

Prireditve, ki je dobro premišljena in pripravljena, bo lepo in častno uspela tudi brez vsakerega pokroviteljstva. Še bolj čudno se nam vidi tako pokroviteljstvo pri organizacijah, ki imajo na svojih praporih in geslih že tako svoje nebeske zaščitnike, pa se jih ne spomnijo, čeprav jim v podobi plapolajo pred očmi... Kje je torej zaupanje v višjo pomoč? Bolj ko preobličajnega pokroviteljstva potrebujejo posamezne prireditve modrega posvetovanja v večjem ali manjšem krogu, kakor že je zadeva večjega ali manjšega pomena.

Zakaj se mnoge prireditve ne posrečijo? Ne morebiti zato, ker niso iskale pokrovitelja in torej niso našle pokroviteljstva; marveč zato, ker so bile navdih skrite častiželjnosti in lastne samovoljnosti, združene morda tudi z osebnimi dobičkom. Le ponižni, potrpežljivi in nesebični ljudje so pravo poročilo za srečen uspeh slehernega podjetja. Kdo je bil pokrovitelj Slovincem v borbi proti Turkom? Kdo je bil pokrovitelj Slomšku pri prenosu sedeža lavantinske škofije v Maribor? Kdo je bil pokrovitelj dr. Kreku pri delu za pravice slovenskega ljudstva? Nihče drugi kakor le nesebični in požrtvovalni duh. In od zmag tega duha živimo Slovenci še danes. Le toliko bomo napredovali v naši slovenski borbi in zmagi, kolikor več nesebičnih in požrtvovalnih mož bo med nami.

Toda visoko pokroviteljstvo, pravite, prinese vendar tudi potrebno denarno pomoč, ki naj krije stroške prireditve. Ne rečemo, da ni v tem pogledu dobrodošel vsakokratni pokrovitelj, mislimo pa, da bo prireditve oziroma organizacija, ki se ljudem izkaže koristna, vsak čas našla potrebna prireditvena oziroma vzdrževalna sredstva. In ponižanje pokroviteljstva je: želeli si ga samo iz tvarihi ozirov. Za splošni blagor koristno delo se še nikoli ni ustvarilo zaradi pomanjkanja denarja.

Ob kongresnih dneh v Ljubljani sem se seznanil z madžarskim duhovnikom, Antonom Fejes, ki je župnik v Püspöknaasdú na Madžarskem. »Hotel sem videti Ljubljano in Slovence,« mi je pripovedoval, »zato se nisem strašil dolge poti, čeprav sem rahlega zdravja.« Pogrkuje mi je pravil. »In sedaj vam ni žal?« sem ga vprašal. »To pa še celo ne! Telesno sem sicer malo oslabil, toda duhovno sem mnogo pridobil.« Zadovoljno se je smehljal in me gledal z veselimi očmi. »Takega mesta kakor je vaša Ljubljana in še bolj, takega ljudstva, kakor je vaše slovensko, še nisem videl.« »Kako to mislite?« »Tako veličastna manifestacija! In denar za vse to je zbralo vaše

ljudstvo samo. Temu se čudim.« Lepo priznanje. Zares! Kongres Kristusa Kralja je našel svojega pokrovitelja večidel le v nesebičnem in požrtvovalnem slovenskem človeku. In ta kongres je bil mednarodnega pomena, pa brez običajnega pokroviteljstva.

Še en tehten ozir bi utegnil poklicati pokrovitelja k nekateri prireditvi. V kakšnem kraju namreč ima dobra stvar skoraj več nasprotnikov kakor podpornikov. Toda koliko dobrih ustanov si je moralo priboriti veljavo šele po mnogih naporih. Proč torej z malodušnostjo! V njej tiči večja nevarnost kakor v največjih vnanjih težavah. Predrzi sicer v svojih namerah in načrtih ne smemo biti, vendar pozabiti ne smemo preskušene nasveta: Pomagaj si sam in Bog ti pomore! Zaupanje v lastno moč in božjo pomoč je vsekar najboljši pokroviteljstvo.

Temu podobno bi bilo dobro zapisati še drugo misel — o večnih vdanostnih izjavah in pozdravih tudi z manjših zborovanj, in še tretjo misel — o življenjskih jubilejih oseb, ki niso za skupnost nikakega posebnega pomena.

L. T.

Mistifikatorji na delu

(Dopis z dežele)

Komaj je bil objavljen sporazum med dr. Mačkom in Četkovičem, že so se pokazala tudi različna znamenja, da so na delu tisti, ki ne želijo, da bi široke množice spoznale celotno in pravo resnico. Od takega dela morejo imeti korist pač samo hegemonisti in njih prirepaniki.

Znamenja, na katera mislimo, so različna. Namen teh poskusov je, vtolči v preproste glave tako razlago pomena sporazuma, ki koristi mistifikatorju, in jih odvaditi, da bi si ljudje pomen sporazuma tolmačili z lastno glavo in po tem, kakor si ga tolmačijo zlasti Hrvati kot spočetniki.

Zgled za tako mistifikacijo je vest belgrajske »Pravde« (Pravice!), da se vršijo volitve v senat dne 24. septembra. Če bi bila ta vest osnovana, potem bi se moral v mislečih glavah pojaviti takoj dvom o vrednosti sporazuma. Kajti volitve v senat, ki bi se vršile že 24. septembra, bi bilo mogoče izvesti samo z imenovanimi banskimi sveovalci in z župani, izvoljenimi v razmerah, zoper katere so se Hrvati tako vztrajno borili. Poslanec, ki so tretja kategorija volilnih mož, namreč sploh ni več. V duhu sporazuma se smejo izvršiti volitve v senat pač šele potem, ko bodo že izvedene nove volitve v občinah, nove volitve v banovinske zbornice in nove volitve v zbornico poslancev po — novih predpisih.

Tisti, ki razširjajo zgornjo vest, izrabljajo pač okolnost, da je bil prav ukaz o razpustu senata posnet po časopisju z različno vsebino. »Hrvatski dnevnik« omenja samo besedilo o prenehanju mandatov vseh senatorjev, »Slovenec« omenja tudi določbo, da bodo prihodnje volitve izvršene po zakonu o volitvah senatorjev, pri čemer misli očitno na sedanji zakon. »Jutro« pa vnaša v to določbo še napoved, da se bodo vršile na eno izmed nedelj v letu 1939. Kaj je prav, bomo videli iz uradnega razglasa.

Drug podoben poskus si dovoljujejo tisti, ki v ljudskih, kmečkih bralcem namenjenih (na primer nedeljskih) izdajah niso priobčili besedila uredbe o banovini Hrvaški, uredbo o razširitvi te uredbe na ostale banovine pa so prinesli pod naslovom: »Uredba o ustanovitvi hrvaške banovine«. Znano je, da večina podeželskih ljudi od vseh vesti prebere samo napis. Na ta način preprosto ljudstvo sploh ne dobi pravilnega vtiska o novem stanju, list, ki si tako šalo dovoljuje, si pa umiva roke nad nevednostjo svojih bralcev, kajti njih vednost bi te bralce pač morala poučiti, kakšno vlogo je igral tisti list v preteklosti.

S takimi stvarmi je seveda tudi mogoče doseči, da popolnoma otrpne slovenska povprečna javnost, ki je sprejela vesti o sklepu sporazuma prej z žalostno in nevoščljivo pasivnostjo v vednost, namesto da bi bila vsa slovenska javnost v nedeljo 27. avgusta 1939 veselo čestitala Hrvatom.

Zaradi takih trikov je seveda tudi mogoče, da se najdejo omedleži, ki pridigujejo ljudem, da morajo oni — ti omedleži — najprej še premisljevati o tem, katere izmed svoboščin, ki so jih Hrvati dosegli, se Slovincem sploh spodobijo. Ni jim torej še dovolj, če se niso od Hrvatov pridobile svoboščine sočasno uveljavile v Sloveniji.

Nova velika opera v Belgradu in slovenska opera

V Belgradu je sestavljeno že razsodišče za načrte za novo veliko operno gledališko stavbo. Narejen je že tudi preračun zanj in sicer za 80 milijonov dinarjev. To veliko opero bo zidala država s svojim denarjem. Ker bodo Hrvatje imeli po sporazumu z 26. avgusta t. l. v prosvetnih in torej tudi gledaliških zadevah odločati sami in bodo samo za skupne državne zadeve plačevali tangento, s svojim davčnim denarjem pa

Toliko dalj časa bo trpelo perilo

če vzameš vedno
SCHICHTOVO
TERPENTINOVNO MILO
in za namakanje žensko hvalo

bodo sicer razpolagali sami, je torej gotovo, da nova velika belgrajska opera ne bo sezidana tudi s hrvaškim denarjem. Ker pa za Slovenijo sporazum z 26. avgusta še ne velja, bodo tekli vsi davki iz Slovenije še v centralo in ker je doslej prispevala Slovenija k vsem dosedanjim državnim dajatvam kakšnih 16%, sedaj pa ko je odpadla Hrvaška, pa bo prispevala vsaj s kakšnimi 25%, če ne več, je gotovo, da bo nova belgrajska velika opera sezidana tudi s slovenskim denarjem v razmerju z davčno močjo Slovenije. Zato je potrebno, da sprožimo tudi vprašanje novega opernega gledališča v Ljubljani in to v tistem smislu kot smo ga že leta 1937, ko smo priobčili v »Sloveniji« vrsto sestavkov pod naslovom »O slovenskem narodnem gledališču«. Če bo država dala za novo veliko opero v Belgradu 80 milijonov dinarjev, bi šlo nam za novo operno poslopje v Ljubljani kakšnih 20 milijonov dinarjev iz državne blagajne, če pa računamo še tisto kar bodo stala še druga gledališka poslopja, ki jih zida in vzdržuje država zunaj Hrvaške in Slovenije oz. tista, ki jih je že sezidala v zadnjih letih, bi nam šlo po pravičnem razmerju tudi 30 milijonov iz državne blagajne za novo operno poslopje v Ljubljani. S tem zneskom bi se pa dala postaviti nova opera v Ljubljani za kakšnih 1600 do 1800 gledalcev, če bi banovina ali pa ljubljanska občina preskrbeli stavbišče. Pri nas pa nihče ne misli na to še v sanjah ne. Tudi pri sestavljanju novega ljubljanskega regulacijskega načrta ni nihče mislil na to, kje naj bi stala prihodnja nova slovenska opera, kje Slovenska akademija za znanost in umetnost itd.

Državni prispevki za gledališča

»Hrvatski dnevnik« je pred kratkim priobčil dva sestavka o tem, kako bi se »Hrvatsko narodno kazališče« v Zagrebu spravilo iz stiske, v kateri se nahaja že celih zadnjih 20 let, ko je padlo iz ene težave v drugo zaradi pritiska centralizma in njegovih zoperhrvaških prizadev. Pri ti priložnosti je »Hrvatski dnevnik« navedel tudi vsote, ki jih je dobivalo iz državne blagajne belgrajsko »Narodno pozorišče« in pa »Hrvatsko narodno kazališče«. Iz državnega preračuna za leto 1938/39 je prejelo zagrebško gledališče 4.384.161 dinarjev, belgrajsko pa 6.361.691 dinarjev, zraven tega pa še 1 milijon posebej meseca septembra leta 1938, tako da je prejelo belgrajsko gledališče iz državne blagajne v preračunskem letu 1938/39 skupaj 7.261.691 dinarjev. Povrh je pa prejelo belgrajsko gledališče še 1½ milijona dinarjev od kinematografskega dinarja, med tem ko se je z dohodki kinematografskega dinarja v Zagrebu plačeval dolg za postavitev dramskega gledališča v Frankopanski ulici in za preuredbe stavbe »Hrvatskega narodnega kazališča«. V Belgradu pa je država, ki je preuredila oziroma sezidala nova gledališča tudi v Skoplju, v Nišu, v Novem Sadu, v Sarajevu, v Banjaluki in na Cetinju, sama trpela vse stroške za gledališko poslopje. Belgrajskemu gledališču pa daje belgrajska občina velike podpore. Po državnem preračunu za leto 1939/40 dobiva belgrajsko gledališče 7.637.220 dinarjev, zagrebško pa 5.085.394 dinarjev, tako da bo imelo belgrajsko gledališče letos z kinematografskim dinarjem veliko nad 9 milijonov dinarjev podpore brez izrednih državnih prispevkov in podpore belgrajske občine, in vse podpore bodo znašale mogoče kakšnih 11 milijonov dinarjev.

Slovensko narodno gledališče v Ljubljani pa dobiva po državnem preračunu za leto 1939/40, od države 3.953.646 dinarjev, od banovine le 50.000 dinarjev, od ljubljanske mestne občine pa 350.000 dinarjev, medtem ko daje zagrebškemu gledališču banovina 1 milijon, zagrebška občina pa tudi 1 milijon dinarjev na leto. Državni prispevek je bil belgrajskemu gledališču letos povišan za 1 milijon 275.529 dinarjev, zagrebškemu za 701.253

Naročnikom!

Današnji izdaji »Slovenije« smo priložili poštne položnice za vse naslovnike v Ljubljani in onim, ki smo pošiljali naš list na ogled. Prosimo vse tiste, ki so zaostali z naročnino, da jo blagovolijo nakazati na naš čekovni račun. Naročnike našega tednika, ki imajo naročnino poravnano, prosimo, da s prejeto položnico nakazujejo naročnino, ko jim sedanja poteče. Vse prejemnike lista pa prosimo, naj pridobivajo novih naročnikov ter jim v ta namen odstopijo prejeto položnico, ako je sedaj sami ne rabijo.

Uprava tednika »Slovenija«.

dinarjev, »Slovenskemu narodnemu gledališču pa za nekaj manj kot za 400.000 dinarjev. Slovensko narodno gledališče ima torej, čeprav ima dve gledališči (operno in dramsko), le nekako eno tretjino tega iz javnih sredstev kakor belgrajska in le nekako šest desetlin tistega kot zagrebško.

1.600 milijonov zahteva vardarska banovina

Pod tem naslovom beremo v »Trgovskem listu«: »Južna zvezda« objavlja članek, ki pravi, da je vzbudil v Južni Srbiji veliko zanimanje predlog, ki ga je poslal predsedniku vlade Cvetkoviću ban Vladimir Hajduk-Veljković. V tem predlogu se za vardarsko banovino najprej zahteva 14 milijonov din za sezidavo petih novih strokovnih šol, 9 milijonov za zidanje kmetijskih in ovčerejskih šol, nadalje se zahteva 290 milijonov za regulacijo rek, 140 milijonov za melioracijo 24 polj, za zidavo drugih šol razen prej omenjenih se zahteva še 110 milijonov dinarjev. Napraviti bi bilo treba 500 km novih cest, kar bi veljalo novih 250 milijonov din. Da se zboljša zdravstveno stanje, se zahteva zidanje 9 novih bolnišnic in 110 zdravstvenih domov, za kar bi bilo potrebno 45 milijonov dinarjev. Za napravo vodovodov in higienskih vodnjakov naj bi se izdalo 20 milijonov dinarjev, in s tem bi se stanje v Južni Srbiji korenito popravilo. Za ta načrt se je že energično zavzel poštni minister Altiparmaković, ki predlaga, da bi se najprej najelo posojilo 100 milijonov dinarjev pri SÜ-ZOR-u v Zagrebu. Članek v »Južni zvezdi« se zaključuje z zagotovilo, da je upanje, da se bo vsaj del teh načrtov in zahtev uresničil, ker kaže za ta dela veliko zanimanje predsednik vlade Dragiša Cvetković. Načrt sam se utemeljuje tudi s tem, da je drinska banovina že prejela za svoje potrebe večje posojilo in naj bi dobila sedaj podobno posojilo še vardarska banovina. Mi pa dostavljamo, da bi morala enako posojilo dobiti tudi dravska banovina.

O zmagi in zmagah

»Slovenski delavec«, glasilo jugoslovenske unitaristične Zveze slovenskih delavcev, prinaša pod naslovom »V volilnem boju smo zmagali mi« tele volilne izide ob volitvah obratnih zaupnikov:

Organizacije Zveze združ. delavcev (Jugoras)	665
Organizacije Strokovne komisije URSSJ	461
Organizacije Jugoslovanske strokovne zveze	243
Organizacije Narodne strokovne zveze	566
Organizacije Zveze društev priv. nam.	17
Organizacije Botič	10
Organizacije Neopredeljeni	12
Neorganizirani	30
Skupaj	1804

Po lastnih navedbah je torej dobil Jugoras komaj dobro tretjino zaupnikov. Ker pa manjšina

še ni večina in ker »Slovenski delavec« tudi nič ne omenja, v čem je prav za prav ta zmaga, smo najprej mislili, da je ta tretjina le uspeh nekega posebnega volilnega sestava. Saj vsi vemo, kako je s takimi volilnimi sestavi, v katerih so bili zlasti jugoslovenski unitaristi posebni mojstri. Saj je bilo s takimi na primer mogoče, da je dobil pri lanskih volitvah dr. Stojadinović večino hrvaških poslancev in da bi bil moral biti prav za prav namesto dr. Iva Šubašića postavljen za hrvaškega bana recimo kak dr. Milorad Nedeljković. In ker nam je to znano, smo se zanimali še za številke dejanske odadnih glasov. Te pa pravijo, da je dobil Jugoras vsega 7.999 glasov, druge skupine pa 59.817.

Razložek je torej pri številu glasov še večji. Očitno torej ne more biti govorjenja o zmagi, če gremo s stališča, da je vsak glas enako vreden, če torej mislimo demokratično. Zato bi pa bilo dobro, če bi nam »Slovenski delavec« povedal, po kakih vidikih je za svojo organizacijo razglasil zmago.

Mali zapiski

Gimnazije v Sloveniji

V Jugoslaviji je 170 državnih gimnazij. Od teh jih je v Sloveniji samo 14, torej 8,2%, ali z drugimi besedami ravno polovico manj, kakor bi nam jih šlo glede na plačevanje davkov. To je dobro ugotoviti zlasti zaradi tega, ker nam razlagajo unitaristi vsak hip, kako se je v njihovem znamenju razvilo šolstvo pri nas in ker so vsako redukcijo gimnazij v Sloveniji zmeraj opravičevali s tem, češ da jih je pri nas preveč.

Hrvaški poslanci so se zbrali

Včeraj so se sešli v Zagrebu v »Sabornici« hrvaški narodni zastopniki. Vsi listi poročajo o tem. Toda le redkokje in bolj med vrstami beremo, da so se zbrali vsi tisti zastopniki, ki so dobili v svojem okraju večino, četudi v smislu Živković-Jevtić-Stojadinovičevega volilnega reda prav za prav niso poslanci. Hrvaški listi ne poročajo, ker je to od prvega dne za Hrvate samobesno.

Pomen sporazuma

oznamenjuje londonski dopisnik švicarskega dnevnika »National-Zeitung« s temile besedami:

..... dobra novica prihaja iz Beograda. Vstop dr. Mačka v vladu pravi, da je slednjič spet postala Jugoslavija država, katere vojska gre lahko na bojišče.

Slovenski bojovníki bodo zborovali

Prejeli smo:

Velik tabor prirede 3. septembra tega leta na Brezjih bojovníki in vabijo nanj slehernega rodoljuba.

Pridite, da skupno počastimo spomin na padle slovenske vojsake. Ob 10. uri bo sveta maša, nato molitve za padle, potem pa tabor na prostem. Godba in petje bosta napravila prijetno družbo. Pridite torej vsi! Polovična voznina dovoljena!

Na tem taboru bomo vsemu svetu povedali, da smo tudi Slovenci, čeprav maloštevilni, vendar odločno proti vojni. Toda priti morate vsi rodoljubi na tabor, da bo glas čim mogočnejši.

»Ljubljana v jeseni«

Ob poletni vročini, ko je vladalo splošno mrtvilo, je na našem velesejmu delalo in ustvarjalo mnogo pridnih rok ter pripravljajo jesenski velesejem, ki bo odprt 2. septembra. Znan je izrek »Kmet bogat — vsak bogat«. Po stanju kmetijstva se ravna v pretežni meri tudi stanje trgovine, obrta in industrije. Eno izpopolnjuje drugo. Velika kmetijska razstava bo razdeljena v več oddelkov. Semenogojski oddelki bo pokazal, katera semena in poljedelske rastline morejo pri nas dobro uspevati in napredovati. To je za našega kmeta zelo važno, če hočemo imeti v bodoče boljši pridelek. Zelenjadni oddelki bo navajal, kako vzgajati zelenjadna semena, kako je treba zelenjad pravilno gojiti, pokazal bo vrste zelenjadi in zelenjadno hrano, modele šolskih vrtov, kakšni naj bodo zelenjadni vrtovi v delavskih kolonijah, pomen zelenjadi v tujem prometu. V sadjarskem oddelku bodo na ogled vsa sadna plemena in vrste, ki štejejo pri nas, dalje vse priprave za domačo uporabo sadja, in podčrtana bo važnost sedobne kmečke uporabe sadja, zlasti sušenja. Vrt je zdravje družine, gojitev cvetja plemeniti značaj — to bo vodilna misel vrtnarske oziroma razstave cvetja. Čebelarstvo kot »poezija kmetijstva« je pri nas izredno razširjeno in staroslavno. Pa tudi tu je treba napredovati, zlasti bi pomenil nazadovanje. Čebelarški oddelki bo posvečen napredku našega čebelarstva. Mlekarski oddelki bo med največjimi in bo podal mnogo pobud za napredek v kakovosti naših mlečnih izdelkov. Vinarske razstave se bo udeležilo mnogo vinogradnikov iz vseh krajev Slovenije. Razstavljena bodo samo pristna, nerezana in tipična vina, ki bodo obiskovalcem na razpolago za pokažnjo in v nakup. Razstava malih živali bo prirejena v doslej še nedoseženem obsegu in bo prva banovinska. Namen ji je, še bolj povzdigniti rejo malih domačih živali, predvsem ovac, koz, perutnine, golobov in kuncev. Ribarski oddelki bo prikazal gospodarsko važnost in stanje našega ribarstva ter navajal na smotrno izkoriščanje vode in ribnikov. V velikih kasonih in akvarijih bodo na ogled vse glavne vrste naših rib. Prvič v Jugoslaviji bo prirejena razstava gob. Napoti naj naše ljudstvo k še pridnejšemu nabiranju gob ter mu tako poveča vir dohodkov. Ker je gobarstvo zelo važna panoga našega gospodarstva, bo ta razstava velikega pomena. Slovenija je na samorodnih zdravilnih zeliščih zelo bogata. Žal, da nabiranje teh zelišč pri nas še ni prav organizirano. Razstava bo podala smernice in praktična navodila. Na veliki razstavi kmetijskih strojev in orodja bo našel kmetovalec vse, kar mu more pri delu koristiti. Razstava cvetja bo izpopolnjena z mično razstavo akvarijev in eksotičnih ribic. Gospodinjstva razstava. Drugi del sejmišča pa bo zavzela razstava industrijskih in obrtnih izdelkov. Tekmovanje harmonikarjev za jugoslovansko prvenstvo 1939/40 bo v nedeljo, dne 10. septembra. Na zabavišču bo prirejen tudi variete z izbranim programom. Kuponi vstopnic bodo tudi tokrat žrebani za nagradna darila obiskovalcem. Žrebanje bo 11. septembra. Obiskovalci imajo na železnici brezplačen povratek.

Urednik in izdajatelj: Vitko K. Musek, Ljubljana.

LJUBLJANSKI

VELIKA KMETIJSKA RAZSTAVA

VELESEJEM

OD 2. DO 11. SEPTEMBRA 1939

Semenogojstvo, zelenjad, sadje, cvetje, čebele in med, mleko in mlečni proizvodi, vino, koze, ovce, perutnina, kunci, golobi, ribe, gobe, zdravilna zelišča, kmetijski stroji. — Gospodinjstva razstava, akvariji, industrija, obrt. — Lepo zabavišče. — velik variete. — Tekma harmonikarjev 10. septembra.

Nagradno žrebanje. — Številna lepa darila za obiskovalce velesejma. — Polovična voznina na vseh jugoslovanskih železnicah.

Janez Kočmur:

Brez naslova

(Nadaljevanje.)

Zadnjič se še ni dobro posušilo črnilo nad tistim, kar sem bil napisal, ko se je zgodilo. Mrlič hitro jezdi. Toda ne mislim na že stokrat mrtvega Stalina. Ne; v mislih imam že zares pokopanega Radića in njegovega naslednika, ki smo o njem slišali še nedavno iz tedaj najbolj poklicanih vrst, da je že popoln političen mrtvec.

Po ljudski veri pa tisti, ki ga za življenja razglašajo za mrtvega, dolgo živi. Dr. Henrik Tuma, leta 1921. oglašen za mrtvega, je prej pokopal skoraj vse svoje grobarje, preden je legel. Pa še potem je kdo udaril po njem, če je zares mrtvec.

Če bi bilo res, s čimer nam strežejo, je Vorošilov že davno pokopal Stalina, Stojadinovića pa zavalil skalo na grob dr. Mačka. Dana nam je bila celo milost, slišati pogrebni govor za poslednjim in gledati ihto prvih naših mož za njim. Koga izmed svojih pogrebov bo neki pokopal dr. Maček?

V teku enega leta troje velikih dogodkov je za povprečnega Slovenca vsekakor preveč. In povprečnikov je med nami mnogo, po volilni statistiki velikanska večina, če so tiste številke resnične. Tudi tu ne mislim na kake dogodke zunaj naših meja, temveč na tiste, ki uravnavajo našo usodo, da se spoznavamo že na zunaj liki ptiči po perju.

Lani septembra je sililo pol mesta v prostovoljce. Na srečo jih niso sprejemali. Urnobesnega navdušenja toliko, da bi se podrle tri Jerihe, če bi se še godili čudeži. To je bil prvi dogodek.

Toda moda se spreminja. Tivar in Soko prihajata vedno z novimi vzorci. Decembra je prišel gospod Tadija Zjajvuk. Pokazal je z roko, kako visoko je zrastle koruza in se zadril z močnim glasom. Snel je klobuk, ga poveznil na mizo in — abra kadabra — bandera so omahnili, trombe utihnile. »Izvolite se prepričati, gospoda,« je dejal, obrnivši klobuk. In res, začudene oči so zagledale v njem vso septembarsko armado in še nekaj več. Tu so bili vseh vrst kroji, po okrajku so se sprehajali strelec brez orožja, kladivarji so zvonili po pasje, prepevajoč kovaške pesmi. To je bil drugi dogodek.

Razmišljaj, kdor hoče, kako je tedaj bilo z dušo in telesom, kdo od njiju je bil zdrav ali bolan. Sicer se pa javlja te vrste bolezen pri nas periodično kot pasji kontumac ob poletni vročini. Ljubljana je odnesla s svojimi »strelec« in »kovači« rekord med Slovenci.

Zdaj naenkrat je omahnila roka, pokazujoča koruzno višino. In usta so zazijala na stežaj tako, da se ne zapro več od začudenja. Le boljše oči sprašujejo topo: Kaj pa sedaj?

Oh da, kaj pa sedaj, sprašuje povprečnež, vaje hoje po vrvi. Naučen drobtinčarstva, se odrinjen od skleda ne znajde v položaju po tretjem dogodku. Bo li nisti kraj k barvarju, zamenjati turške hlače s irhovkami in žrtvovati nekaj racmanov, da jih bodo predniki spoznali, če bi se

vrnili? Zmešnjava je še prevelika, da bi mogli pričakovati natančen odgovor na to vprašanje. Trenutno še tli pod cofi in portami upanje, da se bo kje našla kaka usmiljena roka za nastavljen pod pazduho. Bergele so že od njega dni najzanesljivejša opora vsem na šibkih nogah. Maršalski plašč čeznje, pa se ne vidijo.

Nekoč je nekomu spodletelo. »Zvonka Ošabna so speljali na led,« je dejal njegov sosed. »Ne,« ga je popravil prijatelj: »on se je dal speljati na led.« Pa se je oglašil tretji: »Napačno. Ošaben je vodil druge po ledu, a sam se je vozil na sa-nah, dokler se niso udrle. Saj vendar ni več zima.«

Stari Ljubljančani bi uganili zadevščino že prvi dan. Imeli so namreč mnogo smisla za zdravje šalo. Za vsak uradno priznani pregovor so imeli še svojega. Največ dovtipnežev je bilo med obrtniki; zato je dr. J. E. Krek tako rad zahajal mednje. Nekoč je priznal, da mu je dalo prisluškovanje kmetom in obrtnikom največ pobud za razne izvirne domisleke. Dovtipi starih Ljubljančanov, zbrani v knjigi, ne bi v ničemer zaostajali za šalami sloviti nemških potegavcev Tiffa Eulenspiegla in H. Münchhausena.

Jalovcu, posebno takemu s hudo ženo, so rekli češpljevec. Tako so označevali tudi poslance, ki so prišli do mandata kakor slepa kura do zrna. Biti z načelnikom stranke ali volilnega odbora prijatelj, je pomenilo toliko, kakor imeti poslanski mandat v žepu. Sposobnost bi bila prej ovira kakor priporočilo.

(Dalje prihodnjič.)